

УДК 339.9:332.1(477)(498)

**ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН (ЕКОНОМІЧНОГО
СЕРЕДОВИЩА) УКРАЇНСЬКО-РУМУНСЬКОГО
ТРАНСКОРДОННОГО РЕГІОНУ**

Всеволод Черторижський

*ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долишнього НАН України»,
Козельницька, 4, м. Львів, Україна, 79038,
e-mail: sewinik@gmail.com*

Розглянуто українсько-румунські економічні відносини (економічне середовище) транскордонного регіону. Висвітлено договірно-правові документи, що стосуються транскордонного співробітництва, склад Українсько-румунського транскордонного регіону. Приділено увагу проблемам, які виникають у процесі співробітництва, транскордонним кластерам, операційним програмам та іншій діяльності Українсько-румунського транскордонного регіону.

Ключові слова: транскордонне співробітництво; економічне середовище; Українсько-румунський транскордонний регіон; євро регіональне співробітництво; договірно-правова база.

Розвиток транскордонного співробітництва визнають одним з важливих інструментів поступової інтеграції у ЄС. Велика потреба у покращенні та розвитку українсько-румунського транскордонного співробітництва не втрачає актуальності. Україна та Румунія мають значний потенціал для розвитку транскордонного співробітництва. Така ситуація обумовлена нереалізованими можливостями у сфері торговельно-економічного розвитку, участю країн у регіональних і міжнародних організаціях, а також членство Румунії в ЄС.

Румунія бере активну участь у реалізації основних програм ЄС. Здорове економічне зростання, низька інфляція, стабільний курс національної валюти (ляя щодо євро) і низький рівень державної заборгованості допомагають румунській економіці стати можливим призначенням для інвесторів, котрі, наприклад, вважають ризикованими ситуації в Китаї та Греції, щоб розпочати свої справи в цих країнах. Стабільності додає і комерційна наближеність до Німеччини, найбільшої економіки в Європі, отож прямі іноземні інвестиції 2015 р. досягли 3 млрд євро. Румунія має безцінний досвід у транскордонному співробітництві, який необхідно враховувати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати досліджень публікацій останніх років дають змогу констатувати, що вивченням транскордонних взаємовідносин між Україною та Румунією займалися такі авторитетні вчені, як М. Гоманюк [1], І. Максименко [3], Ю. Малько [4], О. Панухник [5] та ін. Наукові дослідження щодо перспектив транскордонного співробітництва та міждержавних відносин представляють учені Ш. Пурич, Х. Сабол-Мареч [8].

Метою статті є відображення договірно-правових документів, що стосуються транскордонного співробітництва, деяких питань щодо транскордонних торговельно-економічних українсько-румунських відносин та тенденції розвитку транскордонного регіону.

Виклад основного матеріалу. Українсько-румунський транскордонний регіон охоплює Закарпатську, Івано-Франківську, Чернівецьку та Одеську області України та 5 повітів (жудеців) Румунії – Сату-Маре, Марамуреш, Сучава, Ботошань та Тулча. Площа регіону сягає 100 872 км², населення – 8,3 млн осіб, довжина кордону з Румунією становить (625,4 км) [9]. Протяжність спільного кордону України з цієї державою становить 10,8 % від усієї його довжини по суходолу). Мінімальна заробітна плата з 2017 р. у Румунії – 320 євро (у нашій країні відповідно до курсу – 110 євро) [6].

Сьогодні підписано понад п'ятдесят двосторонніх договірно-правових документів і міжнародних угод, які регулюють різні сфери міждержавної та регіональної взаємодії.

Документи, які стосуються транскордонного співробітництва, представлено у табл. 1.

Таблиця 1

Договірно-правові документи і міжнародні угоди, які регулюють різні сфери взаємодії у транскордонному напрямі

Дата підписання	Угода/протокол/меморандум/конвенція	Правова основа/ транскордонний напрям
1	2	3
03.09.1992	Консульська Конвенція між Україною та Румунією	Правова основа
29.03.1996	Угода між Урядом України та Урядом Румунії про спрощений порядок перетинання спільного державного кордону громадянами, які проживають у прикордонних районах і повітах	Правова основа
17.06. 2013	Договір між Україною та Румунією про режим українсько-румунського державного кордону, співробітництво та взаємну допомогу з прикордонних питань (ратифікований ВРУ 12 травня 2004 р., Парламентом Румунії – 5 квітня 2004 р.)	Правова основа
28.05.2010	Протокол між Адміністрацією Державної прикордонної служби України і Генеральним інспектором Прикордонної поліції Міністерства адміністрації та внутрішніх справ Румунії про правила плавання у прикордонних водах плавучих засобів, які належать прикордонним властям України та Румунії, та порядок їхнього співробітництва під час охорони українсько-румунського державного кордону	Транскордонний напрям
18.11.2010	Меморандум про співробітництво між Антимонопольним комітетом України та Радою з питань конкуренції Румунії	Транскордонний напрям
10.11.2011	Протокол про співробітництво у сфері європейської інтеграції між Міністерством закордонних справ України та Міністерством закордонних справ Румунії	Транскордонний напрям
04.08.2012	Угода про співробітництво між Міністерством юстиції України та Міністерством юстиції Румунії	Транскордонний напрям

22.10.2013	Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Румунії про взаємну охорону інформації з обмеженим доступом	Транскордонний напрям
27.05.2015	Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Румунії про заходи зміцнення довіри і безпеки	Транскордонний напрям
14.05.2015	Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Румунії про місцевий прикордонний рух Довідка: Угодою про місцевий прикордонний рух передбачено спрощений порядок перетину кордону жителями прикордонних областей України і Румунії, які проживають у межах 30-кілометрової зони від спільного державного кордону. Мешканці прикордонної зони отримуватимуть безкоштовні дозволи на спрощений перетин кордону з правом перебувати в прикордонній зоні іншої держави до 90 днів кожного разу з дати перетину кордону. Дія угоди охоплюватиме 662 українські населені пункти Закарпатської, Івано-Франківської, Одеської та Чернівецької областей із загальним населенням близько 1 млн 500 тис. осіб	Транскордонний напрям
05.06.2015	Угоди (у формі обміну нотами) між Кабінетом Міністрів України та Урядом Румунії про відкриття міжнародного пункту пропуску через українсько-румунський державний кордон для поромного, пасажирського та вантажного сполучення між населеними пунктами Орлівка (Україна) та Ісакча (Румунія)	Транскордонний напрям
06.05.2016	Угода між Кабміном України і урядом Румунії про скасування оплати за оформлення довгострокових (національних) віз, завдяки якому українці і румуни зможуть безкоштовно отримувати дозволи на в'їзд і перебування терміном понад 90 днів	Транскордонний напрям

Примітка: Складено за даними [7].

Протягом останніх років розвиток транскордонних економічних відносин між Україною та Румунією характеризується такими тенденціями:

- які пов'язані зі вступом останньої до ЄС;
- розширенням споживання в обох країнах, розміщенням у Румунії потужних підприємств відомих європейських та світових компаній;
- стратегія румунських компаній передбачає присутність на ринках України;
- інвестиційне співробітництво країн, на жаль, залишається незначним, оскільки Румунія, як і Україна, не належить до країн-донорів капіталу.

Українсько-румунське транскордонне співробітництво відбувається, здебільшого, через Спільні операційні програми: наприкінці 2016 р. стартувала програма транскордонного співробітництва «Україна–Румунія 2014–2020». Спільна операційна програма Румунія–Україна–Молдова на 2007–2013 роки (Joint Operational Programme Romania-Ukraine-Republic of Moldova 2007–2013) реалізована у рамках програми Європейського інструменту сусідства та партнерства (ЄІСП) 2007–2013 років (загальний бюджет – близько 1,1 млрд євро). З 82-х проєктів вартістю 34,2 млн євро, реалізованих у рамках означеної програми, 59 % (20,2 млн євро виділено на користь румунських учасників) представлені румунською стороною, Україною – лише 23 % (виділено

7,8 млн євро).¹ Деякі показники зовнішньої торгівлі прикордонних регіонів подано у табл. 2.

Таблиця 2

Показники зовнішньої торгівлі Українсько-румунського прикордонного регіону, 2008 р. та 2013 р.

Співробітництво	Експорт із України				Імпорт в Україну			
	2008		2013		2008		2013	
	тис.дол. США	%	тис.дол. США	%	тис.дол. США	%	тис.дол. США	%
Українсько-румунський прикордонний регіон	103561,9	0,20	142098	0,18	284628,7	0,31	244070,6	0,29

Примітка: Складено за даними [10].

Україна є учасником ще трьох програм транскордонного співробітництва в рамках ЄСІП: «Україна – Польща – Білорусь» (бюджет Програми – 186,201 млн євро), «Україна–Угорщина–Словаччина–Румунія» (бюджет Програми – 68,638 млн євро), «Чорне море» (бюджет Програми – 17,306 млн євро). Румунія–Україна PHARE CBC програма сусідства: впроваджено 147 проектів 80-ма аплікантами за підтримки 95-ти партнерів з України (38 – з Чернівецької, 33 – з Закарпатської, 13 – з Івано-Франківської, 11 – з Одеської областей). Найбільша кількість проектів реалізована у Сучавському повіті (50 грантів)².

Участь та напрями діяльності Українсько-румунського транскордонного регіону у єврорегіональному співробітництві відображено у табл 3.

Таблиця 3

Українсько-румунський транскордонний регіон у єврорегіональному співробітництві

Єврорегіон/ дата створення	Площа/населення	Учасники	Напрями діяльності
1	2	3	4
Карпатський (14 лютого 1993 р.)	Площа: 146,6 тис. км ² Населення: 15,2 млн осіб	Україна, Польща, Угорщина, Словаччина, Румунія	Розвиток транспортного зв'язку; розвиток туризму; вирішення проблем у сфері прикордонної інфраструктури.
«Нижній Дунай» (14 серпня 1998 р.)	Площа: 53,55 тис. км ² Населення: 3,8 млн осіб	Україна (Одеська обл.), Румунія (повіти Галац, Тульча, Бреїла), Молдова (райони Кагул та Кантемір)	Розвиток економічної діяльності, вирішення проблем в екологічній сфері, розвиток інфраструктури туризму.

¹ Режим доступу : <http://od.niss.gov.ua/articles/506/>.

² Режим доступу : <http://svitppt.com.ua/istoriya-ukraini/suchasni-aspekti-ukrainskorumunskih-vidnosin.html>.

«Верхній Прут» (22 вересня 2000 р.)	Площа: 28,92 тис. км ² Населення: 2,9 млн осіб	Україна (Чернівецька та Івано-Франківська обл.), Румунія (Ботошанський, Сучавський повіти), Молдова (Єдинецький, Фалештський, Глоденський, Окницький, Ришканський, Бричанський райони)	Розвиток транспортно-комунікаційної інфраструктури, економічної, наукової та культурної сфери
«Чорне море» (вересень 2008 р.)	-	Україна, Румунія, Росія, Азербайджан, Туреччина, Греція, Болгарія, Вірменія, Грузія, Молдова	Розвиток інфраструктури (енергетичних систем, транспорту), розвиток соціально-економічної сфери, туризму

Примітка: Складено за даними: European Neighbourhood & Partnership Instrument. Strategy Paper 2007–2013. Indicative Programme 2007–2010. Executive Summary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ec.europa>.

Нагалосимо, що на розвиток економічного середовища транскордонного регіону впливає достатньо проблем. Розвиток економічних зв'язків між підприємствами України та Румунії на прикордонних територіях гальмує чимало чинників, з-поміж яких виокремимо:

- історичний – з часів існування СРСР кордон був закритий, місцеві підприємства орієнтувались переважно на внутрішній ринок, відповідно, України та Румунії;

- Румунія останньою з країн східного кордону ЄС уклала з Україною угоду про малий рух.

Відчутними інфраструктурними перешкодами, на жаль, залишаються такі:

- нестача пунктів пропуску та піших переходів на кордоні – найбільше випробовуванням для власників карток малого прикордонного руху; інфраструктура суттєво обмежує цей рух, адже відстань між найближчими пунктами сягає до 100 км;

- згідно з угодою між Україною та Румунією, перші карти МПР видаватимуть на два роки, а наступні – на п'ять;

- скоротити термін розгляду справ (сьогодні розгляд кожної справи триває до двох місяців), зменшити відстані між пунктами пропуску та пішими переходами на кордоні з Румунією шляхом розбудови інфраструктури.

З огляду на транскордонну співпрацю, варто, передусім, звернути увагу на такі перспективи:

- співпраця в питанні розвитку інфраструктури прикордонних регіонів, зокрема, в частині розвитку транспортної інфраструктури та забезпечення мобільності осіб та товарів;

- створення спільними зусиллями транскордонної дослідницької системи, яка працюватиме над питаннями дослідження українсько-румунських прикордонних територій;

- забезпечення прикордонної безпеки, облаштування кордонів у контексті відкриття малого прикордонного руху, відкриття нових пунктів перетину кордону;

- забезпечення розвитку інфраструктури митно-прикордонних пунктів, встановлення необхідного обладнання для забезпечення «червоного» та «зеленого» коридорів;

- важливий напрям – питання забезпечення ефективного водопостачання, водовідводу, каналізації – тут буде корисним румунський досвід, зокрема, Сучавського повіту Румунії;

- підтримка освіти, науки, досліджень та інновацій: на прикордонних територіях є напрацьовані контакти з румунськими науковими установами;

- активізація притоку іноземних інвестицій з Румунії в економіку України шляхом застосування спеціальних податкових стимулів, чи відновлення пільг у СЕЗ.

Свою чергою, ефективне транскордонне співробітництво здійснюється також через діяльність і розвиток транскордонних кластерів із використанням потенціалу євро регіонів: «Карпатський євро регіон» (Україна, Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія), «Нижній Дунай» (Україна, Молдова, Румунія) та «Верхній Прут» (Україна, Молдова, Румунія).

Транскордонна співпраця у цих сферах з румунськими партнерами може мати позитивний ефект і безпосередньо впливатиме на зростання добробуту населення.

Незважаючи на те, що відносини між нашими країнами не завжди були теплими, Румунія як сусідня країна підтримує європейський вектор України. Як європейський партнер вона приєдналася до тих декларацій євроінтеграції, які проявляє наша держава, та активно підтримує транскордонне співробітництво. На наш погляд, двосторонні економічні відносини між країнами необхідно посилити. Наші країни мають чимало спільних інтересів, передусім на прикордонних територіях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Гоманюк М.* Українсько-румунський кордон. Канал «Дунай – Чорне море» [Електронний ресурс] / М. Гоманюк // Матеріали Міжнародної конференції «Західні кордони України: аналогії, проблеми, перспективи» (26 лютого 2005 р.). – Режим доступу : <http://www.ji-magazine.lviv.ua/conf-febr2005/vystupy.htm>.

2. Договірно-правова база між Україною та Румунією [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://romania.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ro/legal-acts>.

3. *Максименко І. В.* Українсько-румунські відносини у контексті розширення ЄС на Схід / І. В. Максименко // Стратегічні пріоритети. – 2008. – № 3(8). – С. 225–232.

4. *Малько Ю.* Непросте сусідство. Інтерв'ю надзвичайного та повноважного посла України в Румунії [Електронний ресурс] / Ю. Малько. – Режим доступу : <http://dialogs.org.ua/print.php?part=issue&mid=9637>.

5. Панухник О. В. Транскордонна регіональна інтеграція: досвід України та Румунії / О. В. Панухник // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 12. – С. 87–91.

6. Посольство України в Румунії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://romania.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ro/legal-acts>.

7. Правова база між Україною та Румунією [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://romania.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ro/legal-acts>

8. Пурич III. Про деякі фактори, які впливають на розвиток євро регіону «Верхній Прут» // Україна–Румунія–Молдова: історичні, політичні та культурні аспекти взаємин у контексті сучасних європейських процесів : зб. наукових праць. – Чернівці : Букрек, 2006. – С. 197–208.

9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://cstei.lviv.ua/upload/pub/Innov/1290329942_44.pdf.

10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3991>.

Стаття надійшла до редколегії 10.12.2016

Прийнята до друку 23.12.2016

EVALUATION OF ECONOMIC RELATIONS (ECONOMIC ENVIRONMENT) OF UKRAINIAN-ROMANIAN CROSS-BORDER REGION

Vsevolod Chertoryzhskyy

*Junior Researcher SI «Institute of Regional Reseach of M. I. Dolishniy NAS of Ukraine»,
4, Kozelnytska Str., Lviv, Ukraine, 79036,
e-mail: sewinik@gmail.com*

The development of cross-border cooperation recognize an important tool for gradual integration in the EU. Great need for improvement and development of the Ukrainian-Romanian cross-border cooperation does not lose relevance. Ukraine and Romania have significant potential for cross-border cooperation development.

This situation caused by unrealized opportunities in the field of trade and economic development, the participation of countries in regional and international organizations, as well as Romania's membership in the EU.

Romania is actively involved in the implementation of major EU programs. Stable economic growth, low inflation, stable exchange rate for leu on the euro and the low level of public debt help to the Romanian economy become possible destination for European investors.

In the article the Ukrainian-Romanian economic relations (economic environment) of cross-border region. Contractual and legal documents that relating to cross-border cooperation, the composition of the Romanian-Ukrainian cross-border region are showed, paid attention to the problems that arise in the process of cooperation, cross-border clusters, operational programs and other activities of Ukrainian-Romanian cross-border region.

Key words: cross-border cooperation; economic environment; Ukrainian-Romanian cross-border region; Euro-regional cooperation; legal framework.